

Döbör András

„Semmiféle párthoz nem tartozom”

A hivatás és a közélet viszonya dr. Batthyány László életében

A Belvedere Meridionale egyik korábbi számában¹ már találkozhattunk dr. Batthyány Strattmann László herceg nevével, megismerkedhettünk élete és orvosi működése legfontosabb eseményeivel. A jelen cikk témája és szándéka ettől eltér, s azt kívánja vizsgálat tárgyává tenni – kiegészítve ezzel a herceg életrajzát és karaktervázlatát –, hogy a szegény betegek ingyenes gyógyításán és az irányukban megnyilvánuló keresztényi gesztusokon túl milyen konkrét eszközökkel, mely módon támogatta a nem egészségügyileg, hanem szociálisan arra rászorulókat, illetve azt, hogy legfőbb hivatását miként sikerült összeegyeztetni a közéleti tevékenységgel, a politikával.

I. „... et charitate”²

Batthyáynak – szegény betegeinek segítésén kívül – gondja volt Körmend szegényeire is. Plébánosa és fővadásza közölt arról adatokat, hogy minden héten kb. 100 m³ tűzifát adott erdeiből a rászorulóknak, persze csak a nők által elvégzett környezettanulmány után. Ráadásul ő maga, a saját költségén fuvaroztatta be és osztotta szét az egészet. A tűzkárosultaknak ingyen adott anyagot a háztető megcsináltatásához. Ha egy szegény ember meghalt, ő fizette a temetés költségeit. Birtokából önként 200 házhelyet osztott ki névleges áron, s mellé még útparcellát is adott. A körmendi kórházat is támogatta, felszerelte, kb. nyolc kat. hold birtokot adott neki névleges bérért és házat bocsátott a kórházi alkalmazottak rendelkezésre. Valláskülönbség nélkül segített mindenkin, előnyben az volt, aki minél szegényebb volt.³ A katolikus egyházat is bőkezűen támogatta, és nem csak azért, mert tizenhárom templomnak volt a kegyura. Amikor a körmendi templomnak harangokra volt szüksége, adományán kívül nagyobb összegű kölcsönt is folyósított, a borítékon ezzel a fölírással: „Visszafizetendő az örökkévalóságban.”⁴

Ez a könyörületeség nagyon sok pénzébe került. Óvatos becsléssel kb. birtokai jövedelmének kétharmadát vitte el a jótékonykodás, a kórház fenntartása, segédorvosainak és ápolószemélyzetének díjazása. Bántó komikum ezen tények tudtában, hogy áldozatos munkája után még adót is kellett fizetnie (!), ugyanis az állami szervek nem hitték el neki, hogy ingyen gyógyít! És hogy mi után fizetett adót? Természetesen a kórháztól élvezett jövedelme után... Úgy látszik az adóhatóságok cinizmusa sohasem ismert határt...

„Az illetékes hatóság megállapította, hogy mennyi fizetés járna a hercegnek a hercegtől, ha a herceg, mint főbirtokos és kórházfenntartó fizetné a herceget, mint orvosdoktort ... és ez után az imaginárius jövedelem után ki is róta a kereseti adót, amit a herceg rendszeren meg is fizetett”⁵

Persze azért sajnálunk nem kell a herceget, hiszen mind atyai öröksége révén, de főképp a hercegi hitbizomány révén hatalmas birtoktestek uraként állt olyan jól anyagilag, hogy – amint erről források is beszámolnak – a gazdasági problémákkal olyannyira nem törődött, hogy el sem olvasta a birtokai pénzügyeiről szóló jelentéseket, illetve a kórházi kiadásokról szóló listákat. És naplója 1926. január 10-ei és 11-ei bejegyzései árulkodnak arról, hogy a sanyarú helyzetbe került arisztokraták gyakran fordultak hozzá anyagi segítségért, amit ő felesége könyörgő, könnyes szemeinek hatására általában nem is tudott megtagadni.⁶ Ezt

persze csak a tárgyilagosság kedvéért említettem, hiszen ő is élhette volna az arisztokrácia – általában – pazarló életét, mit sem törődve a szociális problémákkal, de őt nem vonzották a nagy mulatságok, az okatlan pénzszerzés. Egyszerűen ő és a környezete abba a szerencsés helyzetbe került, hogy nála egy helyen találkozott a nagy vagyon és a szegény sorsú embertársaiért tenni akarás eszménye, a felebaráti szeretet.

II. A herceg és a politika. Címek, rangok és kitüntetések

A nyilvános politikai életben való szerepléstől mereven elzárkózott. Visszaautasította például az Országos Revíziós és Legitimista Párt felajánlotta fővédnökségét, mint írta „... *semmiféle pártból nem tartozom, ilyennek tagja nem voltam és nem vagyok, politikával nem foglalkozom, hanem kizárólag orvosi hivatásomnak élek*”. Visszahúzódo, puritán egyéniség volt, sugárzott belől a derű, a szeretet. Mélyen hitt Istenben, s küldetését a szegény betegek szolgálatában látta. Milyen érdekelték a címek és a rangok, bár társadalmi státuszát tekintve nem térhetett ki előlük, hiszen császári és királyi kamarás volt, a főrendiház tagja és örökös Vas megyei főispán. Díszmagyarban csak a főrendiház ünnepélyes ülésein jelent meg, egy öltönyt mindig addig hordott, míg el nem viselte, vagy egy szegény betegnek neki nem ajándékozta.⁷

Azban politikai meggyőződése lehetővé tette, még ha a nyilvános szerepléstől – beállítottságának köszönhetően – húzódozott is. S e meggyőződését igazán nem is titkolta soha. A *Körmend története* című könyvben futólagosan említik hagyományos királyhűségét az 1920. január 25–26-án lezajlott nemzetgyűlési választásokkal kapcsolatban. A választások előtti napon Körmenden is bemutatták a Horthyról szóló propagandafilmet az Uránia moziban. Az esti díszelőadáson azonban nagyon csekély volt az érdeklődés, mivel a többségben katolikus tömeg és a közélet vezető személyiségei, köztük a herceg, hagyományosan királpártiak voltak.⁸

Ezt bizonyítja a *Rábavidék* című korabeli regionális újságnak 1921. április 3-ai és április 10-ei beszámolója Batthyány-Strattmann László herceg és IV. Károly találkozásáról. Történt ugyanis, hogy 1921 húsvétján (március 31.) a király első visszatérési kísérlete előtt Mikes János megyéspüspöktől autón Körmendre érkezett a herceg meglátogatására, s még aznap visszatért Szombathelyre.

Azután április 5-én, a sikertelen puccs után az országból való távozásakor különvonata újra megállt a helyi vasútállomáson, ahol nagy tömeg éltezte és vett tőle búcsút, köztük a herceg és családja.⁹ Ezen eseményt „feldolgozta” könyvében az orvosherceg legrégebbi krónikása, Baradlai is, bár sokkal jobban kiszíneztve rózsaszínre, mint a tárgyilagosság folyóirat. Mint írja, a hazatérő királynak maga Batthyány sietett elébe felajánlva segítségét. Majd pár nap

múlva, mikor a király távozik, a vonatot a körmendi állomáson ott várja a herceg egész családjával. A gyerekek kor szerint sorba állítva, a kis tisztelgő csapat élén a herceg és felesége.

„A szomorú fiatal király leszáll a vonatról, melegen megszorítja hű nemesének és hitvesének kezét. A két férfiú mélyen meghatva egymás szemébe néz, s szinte könnyekkel a szemében mondja Károly király: »Az egyetlen fénysugár ebben a nehéz órában...« Az országból száműzött király vonata lassan tovagördül. Soha többé nem látták egymást... Az özvegy királyné egyik leghűbb tanácsadója aztán Batthyány László lett.»¹⁰

1922 tavaszától azután rendre érkeztek a rangos látogatók Körmendre; az Egységes Párt jelöltje, Tamássy Árpád nyugalmazott tábornok, gróf Bethlen István miniszterelnök, dr. Vass József kultuszminiszter valamint Patacsy Dénes államtitkár. Körmend lakossága azonban – élén a herceggel – ellenzéki maradt, Tamássy alul is maradt a Friedrich-párti (KNEP) jelölttel, gróf Sigray Antallal szemben. Ugyancsak hűvös fogadtatás várta 1922. december 12-én Horthy Miklóst, aki kormányzói országlátogatása során 8 óra 30 perckor érkezett Körmend feldíszített vasútállomására. Nem szóltak éljenzések, tapsok az utcán. A herceg a nyilvánosság előtt nem, csak a kastélyban találkozott a kormányzóval, és sem annak hazafias beszédén, sem a laktanyában tartott villásreggelin nem vett részt. Horthy 10 óra 50 perckor már tovább is utazott Szombathelyre.¹¹

A kormány és egyáltalán az új rendszer megítélésében csak évek múlva történt változás Batthyány László részéről. Megbékült Horthy kormányzóval, és ő is kibékült vele. Ezt bizonyítja, hogy 1927. január 20-án keltezett levelében a kormányzó a főméltóságú herceget személyesen hívta meg az országgyűlés felsőházának ülésére. S 1930. március 1-én délelőtt tíz órakor a hercegi kápolnában is istentiszteletet tartottak a kormányzó hatalomra jutásának tizedik évfordulóján.¹²

A politikához való viszonyáról, illetve arról, hogy hogyan viszonyult hozzá a politika, a legtöbbet egy kis anekdota árul el. A proletárdiktatúra elől Bécsbe, majd Svájcba menekült a herceg – egész családjával. Mikor a helyzet konszolidálódása után hazatértek, a körmendi kastélyban a zongorába tűzve egy levelet találtak egy sor ismeretlen aláírással: *„Miért teccett, elmenni. Maga herceg úr a mi jötevőnk, nem történt volna semmi, sőt!”¹³*

Egyetlen olyan kitüntetés volt, amire – joggal – büszke volt, büszkébb, mint bármelyik címére. 1923. november 10-én ünnepelte a Batthyány-házaspár az ezüstkodalmát. Ez alkalomból a pápa a betegek közt és a katolikus sajtó terén szerzett érdemeiért az Aranysarkantyúrenddel és dicsérő okirattal tüntette ki, melyet az ünnep délutánján a pápai nuncius adott át Körmenden. E kitün-

tetésnek akkor a világon összesen huszonnégy birtokosa volt. Schioppa nuncius körmendi látogatása után eként tájékoztatta tapasztalatairól a pápát; „*A magyarok azt tartják, hogy szent ember, és én biztosíthatom szentségedet, hogy valóban az is!*”¹⁴

III. Batthyány László, a példakép

Halála után nem sokkal megkezdődött a szenttéavatási eljárás, amely mind a mai napig nem zárult le. II. János Pál pápa már 1988-as burgenlandi látogatásakor bejelentette – mintegy hívei megnyugtatóaképpen –, hogy a boldoggáavatási eljárás folyamatban van, és 1992. július 11-én azt nyilatkozta róla, hogy „*az Isten és ember szeretetét hőiesen gyakorolta életében.*”

Ennek ellenére nem az a lényeg, hogy mikor avatják szentté, illetve hogy szentté avatják-e egyáltalán. Egyszerűen egy ember volt, igazi ember, amilyen nagyon kevés született ebben a „megőrült” huszadik században, és ezért is tűnik furcsának, „csodabogárnak” vagy éppen a „szentnek”. Azonkívül orvos volt, ki nemcsak szakmáját, hanem hivatását is gyakorolja. Szakember, aki politikai nézeteit megtartja magának, de a közélet zajos harcaiból nem veszi ki részét – és ezáltal aktív orvos marad.

Hogy mégis sokan szentként tisztelték már életében, és tisztelik most is, az pedig egyáltalán nem csoda, hiszen életével és munkásságával a kereszténység alaptételeit valószínűleg meg a fasizmus és a kommunizmus „rémkorszakában”. Teljesen a krisztusi erkölcsi normák szerint élt, és minden lépését áthatotta a legfőbb emberi érték, a szeretet.

Felhasznált irodalom

- BARADLAI JÁNOS: *Dr. Batthyány-Strattmann László herceg*. Bp., 1931. [A továbbiakban BARADLAI.]
- BATTHYÁNY-STRATTMANN LÁSZLÓ: Napló, 1926 In *A szegények orvosa: Batthyány-Strattmann László*. Eisenstadt, 1982, 143. p. [A továbbiakban NAPLÓ.]
- DOMONKOS JÁNOS: *Batthyány-Strattmann László herceg. A szegények orvosa*. Szombathely, 1991.
- DÖBÖR ANDRÁS: *Dr. Batthyány-Strattmann László herceg emlékezete*. In *Belvedere Meridionale – A JGYTF történelemhallgatóinak lapja*, 1996/VIII. évfolyam, 3-4. szám, 12-17. p. [A továbbiakban DÖBÖR.]
- FAZEKAS EDÉNÉ: *Adalékok Körmeny egészségügyéhez – különös tekintettel Batthyány-Strattmann László életére, munkásságára*. Szombathely, 1988.
- GYÜRKI LÁSZLÓ: *Dr. Batthyány-Strattmann László, a hit nagy tanúja*. Körmeny, 1989.
- KARDOS KLÁRA: Bevezető. In *A szegények orvosa: Batthyány-Strattmann László*. Eisenstadt, 1982. [A továbbiakban KARDOS.]

- ☞ KLEMM NÁNDOR: *Csak eszköz vagyok... Dr. Batthyány-Strattmann László élete*. Szombathely, 1987.
- ☞ PUSKELY MÁRIA (szerk.): *Dr. Batthyány-Strattmann László élete képekben, dokumentumokban, történelmi mozaikokkal*. Bp., 1991.
- ☞ PUSKELY MÁRIA: *Nyisd fel szemeidet és láss! Dr. Batthyány-Strattmann László. 1870–1931*. Bécs, 1986.
- ☞ Rábavidék 1921. április 3. 2. p., illetve április 10. 2. p.
- ☞ SUMONYI ZOLTÁN (szerk.): *Batthyány brevárium*. Bp., 1991.
- ☞ SZABÓ LÁSZLÓ (szerk.): *Körmend története*. Körmend, 1994. [A továbbiakban SZABÓ.]
- ☞ VERMES PÉTER: *Szegények hercege – Dr. Batthyány Strattmann László*. Bp., 1989.
- ☞ ZIMÁNYI VERA (szerk.): *A herceg Batthyány család levéltára. Repertórium*. Bp., 1962.

Jegyzetek

1. Döbör 12–17. p.
2. „Fidelitate et caritate” (hűséggel és könyörületességgel) – Batthyány hercegi címerének 1915-ben megváltoztatott jelmondata.
3. Kardos 36–38. p.
4. Kardos 37. p.
5. Baradlai 39. p.
6. Napló 67–68. p.
7. Döbör 14. p.
8. Szabó 266–268. p.
9. Rábavidék 1921. április 3. 2. p., illetve április 10. 2. p.
10. Baradlai 56. p.
11. Szabó 266–268. p.
12. Szabó 266–268. p.
13. Kardos 27. p.
14. Döbör 15. p.